

Lapin ELY-keskus
PL 8060
96101 Rovaniemi
kirjaamo.lappi@ely-keskus.fi

LAUSUNTO

16.5.2016

Dnro 0404/2016

Asia: Paliskuntain yhdistyksen lausunto YVA-selostuksesta

Viite: Lausuntopyyntö 12.4.2016, LAPELY/1712/2015

SIMON LEIPIÖN TUULIVOIMAPUISTON LAAJENNUS

YVA-menettely

Tuuliwatti Oy suunnittelee tuulivoimantuotantoalueen laajennusta Simon Leipiössä. Jos laajennushanke toteutuu, Leipiön alue muuttuu yhteensä maksimissaan 45 voimalan energiantuotantoalueeksi. Alueella on tällä hetkellä toiminnassa 4 voimalaa ja 13 uuden rakentaminen on käynnissä. YVA-menettelyssä arvioidaan 28 (VE 1) tai 10 (VE 2) lisävoimalan rakentamisen vaikutukset. Uudelle voimajohdolle ei ole hankkeessa tarvetta.

Hanke sijoittuu Isosydänmaan paliskuntaan, missä on tuulivoimaloita jo tuotannossa sekä vireillä useita muitakin tuulivoimahankkeita. Valtaosa hankkeista sijoittuu Perämeren rannan läheisyyteen. Toteutessaan nämä alueet nauhoittavat lähes yhtäjaksoisesti koko matkan Olhavasta Karsikonniemeen. Oleellista tuulivoimapuiston laajennuksen vaikutusten arvioinnissa onkin huomioida yhteisvaikutukset Isosydänmaan poronhoidon kannalta.

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

Poronhoitolaki (PHL 848/1990) turvaa poroelinkeinojen asemaa ja alueidenkäytöllisiä edellytyksiä poronhoitoalueella. Poronhoitolaissa säädetään neuvotteluvollisuudesta suunniteltaessa valtion maita koskevia poronhoidon harjoittamiseen vaikuttavia toimenpiteitä (53 §). Myös valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) osana maankäyttö- ja rakennuslain (MRL 132/1999) mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää, turvaavat poronhoidon alueidenkäytöllisiä edellytyksiä. Länsi-Lapin maakuntakaavan suunnittelumääräykset edellyttävät poronhoidon alueidenkäytöllisten toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamista, sekä poronhoitoon olennaisesti vaikuttavan alueiden käytön suunnittelussa poronhoidolle tärkeiden alueiden huomioimista. Valtion maiden osalta edellytetään neuvotteluja asianomaisen paliskunnan kanssa. Myös maakuntakaavan tv-merkintä määrää ottamaan huomioon poronhoidon edellytykset.

Poroilla on hankkeen suunnittelualueella poronhoitolain 3 §:n mukainen vapaa laidunnusoikeus maan omistussuhteista riippumatta. Vapaa laidunnusoikeus on elinkeinon toimintaedellytysten perusta. Tätä

maankäyttöoikeutta ei voi myydä tai vuokrata pois paliskunnalta ja maankäyttöhankkeissa olisikin arvioitava rajoittaako hanke tätä laidunnusoikeutta suoraan ja epäsuorasti miten paljon, ja miten pitkäksi aikaa. Nämä laidunalueisiin tai niiden käytettävyyteen kohdistuvat rajoitukset ja menetykset olisi korvattava paliskunnalle, jotta kokonaisuudessa poronhoidon harjoittamisen edellytykset alueella voidaan turvata.

Poronhoito on toiminta-alueellaan laaja-alainen maankäyttäjä. Kaikki muu maankäyttö poronhoitoalueella vaikuttaa enemmän tai vähemmän poronhoidon harjoittamisen edellytyksiin. Poronhoitoalueella maankäytön yhteensovittaminen on siis äärimmäisen keskeinen kysymys. Myös muualla kuin suoraan valtion mailla tapahtuvalla maankäytöllä on yleensä jonkin asteisia vaikutuksia paliskunnan toimintaedellytysten jatkuvuuteen. Tästä syystä poronhoitoalueella maankäytön suunnittelua on suositeltavaa toteuttaa erilaisilla osallistavilla suunnittelu- ja neuvotteluprosesseilla.

Kaavoitus ohjaa hankkeen toteutusta ja rakentamista. YVA-menettelyn ja osayleiskaavoituksen suhde, sekä aikataulut onkin hankesuunnittelussa tuotava selkeästi esille ja yhteensovitettava siten, että poronhoitolain mukaiset neuvottelut järjestetään järkevään ajankohtaan ja poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset siten turvataan. Osayleiskaavan aikataulutusta ei ollut YVA-selostuksessa tai ainakaan se ei ollut helposti löydettävissä.

Yksityiskohtaisemmat huomiot

Poronhoitoon kohdistuvien vaikutusten arviointi on melko kattava. Siinä on arvioitu vaikutuksia erityisesti porojen laidunnukseen ja porolaitumiin (määrä ja laatu). Vaikutuksia poronhoitotoimintaan olisi voinut arvioida enemmänkin. Aiemmin rakennetun alueen laidassa on karttojen mukaan porojen pyyntiä. Onko sen käyttöön ollut vaikutuksia ja aiheutuuko niitä jatkossa, kun rakentaminen etenee? Onko poronhoitotoiminta muuten voinut jatkua alueella?

Selvityksessä on käytetty laajasti hyväksi erilaisia aineistoja, tutkimustietoa ja Paliskuntain yhdistyksen poroYVA-opasta. Tutkimusten referaatti on hiukan puutteellinen. Skarinin ym. mukaan (2013) vasomaisa aikana porovaatimet välttivät tuulipuistoja niiden rakentamisaikana jopa 3,5 km päähän eikä välttämisestä palautumiselle ollut vielä viitteitä. Tuulipuistot olivat suhteellisen pieniä, 8 ja 10 voimalaa. Välttämistä ilmeni sekä elinpiirin valinnan tasolla, että elinpiirin sisällä tapahtuvalla laitumen valinnan tasolla (Skarin ym. 2015). Porot myös lakkasivat käyttämästä tai käyttivät vähemmän osaa läheisistä vaikiintuneista kulkureiteistään. On myös tutkittu, että rakennusajan pituuden lisääntyessä rakennusaikaiset vaikutukset laiduntamiseen ovat suuremmat (Helldin ym. 2012). Näin ollen suuremman, useampia vuosia kestävänsä rakennusprojektin vaikutukset kestävät pidempään.

Selostuksessa on käsitelty haitallisten vaikutusten lieventämiskeinoja. Hankkeessa on aloitettu porojen GPS-seuranta vuonna 2012 ja siitä on selostuksessa kartat. Porojen liikkeitä on selostuksessa kuvattu, mutta tulkinta on puutteellista: näyttää nimittäin karttojen perusteella, että ensimmäisten voimaloiden

rakentaminen olisi vaikuttanut siten, että porot välttivät rakentamisaluetta, mutta ilmeisesti joku tai jotkin niistä ovat rakentamisajan jälkeen palanneet alueelle alkutalvesta. Myös myöhemmin rakennetun/rakenteilla olevan puiston osa näyttäisi olevan tyhjä poropaikannuksista. Enemmän kaipaisi muutenkin tietoa; ovatko pisteet esim. yhden vai useamman poron pannoista? Onko muita syitä (esim. lisäruokinta, laitumen laatu), miksi porot ovat tai eivät ole hankealueella tai sen lähellä. Onko paliskunnan kanssa keskusteltu paikannuskartoista? Ensimmäisten voimaloiden osalta ei ole kattavasti (vuoden-kahden ajalta) tilannetta ennen niiden rakentamista, mutta nyt YVA:ssa olevasta alueesta on. Tulevaisuus näyttää miten porot käyttäytyvät ja on hyvä, että asiaa seurataan. Seurannan raportointi vaatii YVA-selostusta parempia analyysimenetelmiä ja tarkempaa perehtymistä paikannuksiin ja olosuhteisiin yhteistyössä paliskunnan kanssa. Esimerkiksi Itä-Suomen yliopiston tutkijat ovat kokeilleet erilaisia paikka-tietoanalyysijä poropaikannusten analysoimiseen Kollajan allasta varten tehdyssä selvityksessä (Nykänen & Colpaert 2016). Myös paliskunnan tulisi tehdä omia muistiinpanoja havainnoistaan, jotta tietoja voidaan myöhemmin yhdistellä. Toivon mukaan asiasta on sovittu paliskunnan kanssa. Seurannan raportoinnissa tulee kiinnittää huomiota myös kumulatiivisiin vaikutuksiin sekä edelleen eri hankkeiden yhteisvaikutuksiin. Eri toimijoiden yhteistyötä seurannan raportoinnissa kannattanee harkita. Mikäli seurannan tuloksena havaitaan negatiivisia vaikutuksia, tulee niitä pyrkiä lieventämään ja kompensoimaan.

Hankkeesta aiheutuu suoria ja epäsuoria laidunten menetyksiä. Näyttäisi siltä, että erilaisen häiriövaikutuksen vuoksi porojen laidunkierto keväisin rannikolle ja saarten jäkälälaitumille on vähentynyt tai loppunut. Paliskunnan edustajan mukaan aiemmin saarissa saattoi olla noin 300 poroa kun nyt siellä on enää yksittäisiä poroja. Tähän on vaikuttanut osaltaan myös rautatien varteen rakennettu aita ja rannikolle vaeltavien porojen junaturmat. Rannikolla laiduntaneita poroja on karsiutunut suuria määriä. Siksi myös alueen poronhoitajia on kokonaan lopettanut elinkeinotoimintansa. Näyttäisi, että kaikesta häiriövaikutuksesta johtuen rannikon laidunalueet menettävät merkityksensä kokonaan ja voidaan puhua epäsuorasta laidunalan menetyksestä, jonka laajuus on suuri. Laidunalan pienentyessä jäljelle jäävien, etenkin rauhallisten, alueiden merkitys korostuu entisestään.

Hankkeen lähialueet ovat tärkeitä kesäalueita. Hankkeen vieressä oleva turvetuotantosuo (Torosuo) on ollut viime vuosina hyvä paikka kerätä kesätokka vasanmerkitykseen. Häiriö alueella saattaa muuttaa tätä käytäntöä, ainakin joiksikin vuosiksi, mikäli porot välttävät aluetta. Porot ovat tutkitusti herkimmillään ihmistoiminnan aiheuttamalle häiriölle vasoma-aikana ja pienten vasojen kanssa. Toisaalta tutkimusten ja kokemusten perusteella keskikesällä räkkäaika aiheuttaa sen, että porot välttävät ennemmin räkän aiheuttamaa kiusaa ja hakeutuvat joskus myös ihmistoiminnan piiriin, esim. hiekkateille, turvetuotantoalueille tai sorakuopille, missä olosuhteet ovat hyönteisille huonommat. Alueet voivat kuitenkin muuten olla ravinnoltaan huonompia kuin varsinaiset kesälaitumet tai häiriön vuoksi siellä aiheutuu muuta stressiä ja ylimääräistä energian kulutusta. Varsinaiset vasoma-alueet sijoittuvat onneksi kauemmaksi suunnitellusta tuulipuistosta, joten niihin ei oletettavasti aiheudu vaikutuksia.

Uudet tiet ja muut avoimet pinnat voivat houkuttaa poroja (etenkin hirvaita) tuulipuiston alueelle kesällä. Toisaalta yleisölle avoimet tiet voivat johtaa siihen, että todennäköisesti ylimääräinen liikenne ja sen

myötä häiriö alueilla kasvaa ja myös onnettomuudet lisääntyvät. Tuulipuistojen tyypillinen tiheä tieverkosto, joka johtaa voimaloille, ei suoranaisesti helpota porojen kuljettamista ja poronhoitajien liikkumista, kuten selostuksessa väitetään. Poronhoitajat pääsevät liikkumaan maastossa muutenkin ja porojen kuljettamista vaikkapa moottorikelkkojen avulla lumiaikana ylimääräiset auki olevat tiet vaikeuttavat, kun porot lähtevät niitä pitkin väärin suuntiin. Toki hankkeiden vaatima porojen ylimääräinen tarkkailu on helpompaa, kun alueille pääsee autolla, mutta se on hankkeen aiheuttamaa ylimääräistä työtä eikä sinällään niinkään positiivista. Yleisellä tasolla erotuspaikoille tai muuten ”työmaan laitaan” johtavat tiet toki helpottavat poronhoitotöitä ja porojen kuljettamista aidalta pois *autolla*, mutta se on hiukan eri asia kuin tiheä ympäri vuoden auki pidettävä tieverkosto joka johtaa voimaloille. Myös muun liikenteen kuin rakentamisaikaisen liikenteen voi olettaa lisääntyvän alueella. Lisääntyvän häiriön vuoksi teiden sulkemista yleiseltä liikenteeltä tulisi harkita. Seurannan vuoksi poronhoitajien tulee kuitenkin saada käyttää teitä.

Simon rannikolle tällä hetkellä rakennettujen ja suunniteltujen tuulipuistojen yhteisvaikutusta on arvioitu hankkeessa lähinnä laidunmenetysten (määrä ja laatu) kautta. Myös liikenteen vaikutusten arvioidaan lisääntyvän. Enemmän arviointia siitä, miten paliskunnan poronhoitotoiminta muuttuu ja mitkä ovat sen mahdollisuudet tällä paliskunnan eteläisellä alueella tulevaisuudessa, olisi toivonut. Paliskunnan mukaan sen syyslaitumet alueella ovat vähissä ja vähenevät uusien hankkeiden myötä entisestään. Porojen pitäisi suunnata joko meren rantaan tai kokonaan pohjoiseen, mutta koska alue on niin kapea, ne menevät helposti Simojokivarteen, missä on paljon peltoja. Porojen hajaantuminen pelloille aiheuttaa tarpeettomia ristiriitoja poronhoitajien ja viljelijöiden kesken. Edelleen tästä aiheutuu lisätöitä ja muita kustannuksia paliskunnalle.

Kaiken kaikkiaan poronhoidon kuvaus ja vaikutusten arviointi voidaan katsoa puutteistaan huolimatta riittäväksi. Hankkeen seurantaa ja lieventämistoimia on käsitelty. Poronhoitajia on osallistettu, sillä heidän kanssaan on tavattu YVA:n yhteydessä neuvotteluissa syyskuussa 2015. Asiallisten neuvotteluiden tarkoitus on tiedon vaihtamisen varmistaminen eri toimijoiden ja viranomaisten kesken. Neuvotteluita tulee jatkaa hankkeen kaavoituksen edetessä sellaisena ajankohtana, että suunnitteluun on vielä mahdollista vaikuttaa. Myös seurannan osalta sidosryhmätapaamisia aiotaan järjestää.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

Viitteet

Helldin, J.O., Jung, J., Neumann, W., Olsson, M., Skarin, A. & Widemo, F. (2012). The impacts of wind power on terrestrial mammals. The Swedish Environmental Protection Agency. Naturvårdsverket.

Nykänen J. ja A. Colpaert (2016). Suunnitellun Kollajan altaan vaikutus poronhoitoon. Porojen GPS-seurannan tulokset ja laidunalueiden käyttö. Itä-Suomen yliopisto.

http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-2084-3/urn_isbn_978-952-61-2084-3.pdf

Skarin, A. Nellemann C. Rönnegård L. Sandström P. & H. Lundqvist (2014). Wind farm construction impacts reindeer migration and movement corridors. *Landscape Ecology* 30: 1527-1540.

ma/ao